

BO`LAJAK TARIX FANI O`QITUVCHILARINING KASBIY VA DIDAKTIK
MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7769221>

ELSEVIER

Foundation of Advanced Research Scholars

Received: 22-03-2023

Accepted: 22-03-2023

Published: 22-03-2023

G.B.Sheraylakova

JizDPU, mustaqil taqiqotchi

Abstract: Ushbu maqolada bo`lajak tarix fani o`qituvchilarining kasbiy va didaktik madaniyatini shakllantirish muammolariga qaratilgan bo`lib, unda muammolar o`rganishda yetakchi yondashuvlar asosida yoritilgan.

Keywords: didaktika, didaktik madaniyat, kasbiy madaniyat, didaktik faoliyat, tizimli-kulturologik yondashuv, subyekt komponenti.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Foundation of Advanced Research Scholars

Received: 22-03-2023

Accepted: 22-03-2023

Published: 22-03-2023

Abstract: This article focuses on the problems of forming the professional and didactic culture of future teachers of history, in which problems are covered on the basis of leading approaches to learning.

Keywords: didactic, didactic culture, professional culture, didactic activity, systematic-culturological approach, subject component.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Foundation of Advanced Research Scholars

Received: 22-03-2023

Accepted: 22-03-2023

Published: 22-03-2023

Abstract: Данная статья посвящена проблемам формирования профессиональной и дидактической культуры будущих учителей истории, в которой проблемы освещаются на основе ведущих подходов к обучению.

Keywords: дидактика, дидактическая культура, профессиональная культура, дидактическая деятельность, системно-культурологический подход, предметный компонент.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Muammoning dolzarbligi bo`lajak tarix fani o`qituvchilarining kasbiy va didaktik madaniyatini shakllantirish muammosi yetarlicha ishlab chiqilmaganligi bilan bog`liq. Bo`lajak tarix fani o`qituvchilari tarkibini takomillashtirish muammosini hal qilishga qaratilgan. Ushbu muammoni o`rganishda yetakchi yondashuv bo`lajak tarix fani o`qituvchilarining madaniy tarkibiy qismini ochib berishga imkon beradigan, kasbiy rivojlanishga tizimli, kompetensiyaga asoslangan, shaxsiy, aksiologik va boshqa yondashuvlarni o`z ichiga olgan madaniy yondashuv-didaktik mashg`ulot. Shuningdek, bo`lajak tarix fani o`qituvchilarining kasbiy va didaktik madaniyatining asosiy jihatlarini ko`rib chiqish va o`qituvchining individual elementlarini shakllantirish imkoniyatlarini tahlil qilishni talab etadi.

"Didaktika" atamasi yunoncha "didaktikos" so'zidan kelib chiqqan - o'qituvchi va "didasco" - o'quvchi. Ushbu konsepsiya birinchi marta nemis o'qituvchisi Wolfgang Ratke tomonidan o'qitish san'atini ifoda etish uchun ilmiy muomalaga kiritilgan.

Didaktika-bu fan va shu bilan birga o'qitish san'ati, tarixan mavjud bo'lgan madaniyatning muhim elementi rivojlangan. O'qituvchining faoliyati maqsad va vazifalar, hal qilish vositalari va usullari bilan belgilanadi.

O'quv jarayonining o'zi rivojlangan madaniyat va ushbu davrda pedagogik jarayonni amalga oshirishda o'qituvchi faoliyatining usullari bilan belgilanadi. Ta'lim tizimida didaktika pedagogikaning o'quv jarayonini tashkil etishning nazariy asoslarini, uning qonuniyatlari, tamoyillari, madaniy tajribani o'zlashtirish usullarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lim sifatida ishlaydi. Y.K.Babanskiy pedagogik jarayonning tuzilishida aniqlangan: maqsad va vazifalar, o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning mazmuni, usullari, vositalari va shakllari, shuningdek, bu holda erishilgan natijalar.

Bo'lajak tarix o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi turli va nisbatan mustaqil komponentlarni birlashtirgan dinamik tizimdir. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik shakllanishining ajralmas elementi ularning didaktik madaniyatini tizimli va izchil rivojlantirishga qaratilgan didaktik tayyorgarligi hisoblanadi. Didaktik madaniyat bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy faoliyati va samarali ta'lim uchun fundamental, qaytarilmas ahamiyatga ega

O.A.Igumnov "Didaktik madaniyat-bu bo'lajak mutaxassisning kasbiy madaniyatini shakllantirish uchun samarali didaktik faoliyatni ta'minlaydigan va o'qituvchi tomonidan yangi pedagogik qadriyatlar va texnologiyalarni yaratish va rivojlantirishga hissa qo'shadigan o'qituvchi shaxsining ajralmas sifati", deb hisoblaydi.

Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining didaktik madaniyatini rivojlantirish jarayoni bir nechta nazariy ko'rsatmalarga ega.

Didaktik madaniyat kasbiy va pedagogik madaniyatning tarkibiy qismi sifatida bir xil o'ziga xos xususiyatlarga ega:

elementlarni yoki tarkibiy qismlarni ularning birlashishiga asos bo'lgan ma'lum bir prinsip asosida ajratish;

ushbu komponentlar o'rtasida ma'lum munosabatlar yoki munosabatlarning mavjudligi;

ularning bir-biri bilan o'zaro ta'siri;

tizimning ajralmas birlik sifatida ishlashi;

tanlangan elementlarda muntazamlik mavjudligi.

Ta'lim mazmuni anonim, umumiy, statik, ijtimoiy tajriba izomorfik, shaxssiz, kimdir tomonidan va bir vaqtning o'zida olingan. Ta'lim mazmuni shaxsiy,

samimiy, takrorlanmaydigan, "bu yerda va hozir" ochilmoqda. Darsning mazmuni aslida o'quv jarayonida yaratiladi va u bo'lajak tarix fani o'qituvchisining didaktik madaniy ijodining mahsuli sifatida ishlaydi. Xuddi shu mahsulot pedagogik jarayonning bevosita ishtirokchilarining munosabatlari, maqsadli munosabatlar, ularning motivlari, qiymat yo'nalishlari va hamkorlik usullari. Shuning uchun tizimli-kulturologik yondashuv doirasida "didaktik madaniyat" tushunchasini belgilashda biz bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining didaktik faoliyati natijasida madaniy komponentning ustunligidan kelib chiqamiz. Bo'lajak tarix o'qituvchilarining didaktik madaniyati kasbiy kompetensiya, gumanistik shaxsiy pozitsiya, qadriyat yo'nalishlari tizimi, zamonaviy pedagogik fikrlash, rivojlangan ijodiy qobiliyatlar, o'qituvchining kasbiy va pedagogik madaniyatini o'z-o'zini rivojlantirish va bo'lajak tarix fani o'qituvchisi shaxsini rivojlantirishga asoslangan. Bu innovatsion va didaktik faoliyatda, bo'lajak tarix o'qituvchilarining ta'limi va shaxsiy rivojlanishida namoyon bo'ladigan ta'lim madaniyati o'qituvchisi tomonidan o'z imkoniyatlarini maksimal darajada amalga oshirishga qaratilgan tizimli sifatdir. Didaktika-bu ta'lim va tarbiya nazariyasi haqida tushuncha beradigan pedagogikaning bir bo'limi. Didaktikaning predmeti jarayon sifatida, tizim sifatida, shaxsni tarbiyalash va tarbiyalash vositasi sifatida, ya'ni o'qitish va ularning birligi va o'zaro bog'liqligi bilan o'zaro bog'liqligi, o'qituvchi tomonidan belgilangan talabalar tomonidan ta'lim mazmunini o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Didaktik madaniyat-bu ta'lim madaniyati, ta'lim va shaxsiy rivojlanishga qaratilgan kasbiy va pedagogik faoliyat madaniyati.

Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining didaktik madaniyati-bu uning shaxsiyatining ajralmas sifati, innovatsion o'qitish texnologiyalariga asoslangan didaktik faoliyat sohasida o'qituvchi sifatida ularning kasbiy va umumiy madaniy kompetentsiyasining umumiyligi, gumanistik va madaniy-tarixiy qadriyatlarni saqlash, bilimlar tizimi, qadriyat tendentsiyalari va o'quvchining shakllanishiga qo'shgan hissasi. Shuningdek, ijodiy o'z-o'zini rivojlantirish, o'qituvchining didaktik madaniyati quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- subyekt komponenti (shu jumladan, shaxsiy faoliyat, motivatsion qiymat, dizayn va texnologik elementlar);

-subyekt komponenti (shu jumladan: vatanparvarlik, siyosiy savodxonlik, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy-madaniy savodxonlik).

Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy va didaktik madaniyatini shakllantirish muammosini hal qilish zarurligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Атанов, Г. А. Ползучий дидактический нигилизм, или о деятельностном подходе в обучении [Текст] / Г. А. Атанов. // Образование и общество. - 2002. No 4.
2. Дидактическая культура преподавателя: Дидактический модуль [Текст]. - М.: Центроргтрудавтотранс, 2005.
3. Igamberdieva, K. E. (2022). Internal Audit in Business Subjects: Goals, Objectives and Principles. International Journal of Innovative Research in Science Engineering and Technology (IJIRSET), 11(3), 2322- 2330.
4. Игамбердиева, К. Э. (2020). Роль учёта и контроля строительных материалов в строительной организации железнодорожного транспорта треста Мостострой. Вестник Хорезмской академии Маъмуна, 12, 83-84.
5. Джуманова, А. Б., Игамбердиева, К. Э. (2018). Последствия безработицы и их влияние на развитие экономики. Экономика и социум, 10, 243-245.